

Izhaja vsak petek dopoldne. Izdaja konsorcij Malega lista. Naslov: Mali list, Trieste, casella centro 37. — Urad: via Imbriani 9-III.

Odgovorni urednik: dr. L. BERCE.

POSAMEZNA ŠTEV. 30 STOTINK.
NAROČNINA za celo leto 10 L., pol leta 5 L., četrt leta 3 L. - IZVEN ITALIJE celo leto 24 L., pol leta 12 L., četrt leta 5 L.

MALI LIST

TEDNIK ZA NOVICE IN POUK.

CENA OGLASOV IN OBJAV

Za 1 cm. višine v 1 številu 4 L.
Pri 5 kratni objavi 25% popust.
ICEJSKO ANHIZICA (Dr. P.)
LJUBLJANA (Dr. P.)
v na-
stalnem
oglaševanju — popust.

Mali koledar.

Petek, 21. oktobra: Uršula; Hilarijon.
— Sobota, 22.: Kordula. — Nedelja, 23.: Severin; Klotilda. — Ponedeljek, 24.: nadangel Rafael; Kristina. — Torek, 25.: Krispijn. — Sreda, 26.: Amadej (Bogoljub). — Četrtek, 27.: Sabina. — Petek, 28.: apostola Simon in Juda. — Sobota, 29.: Narcis; Ida.

MALE NOVICE.

Šolski skrbnik premeščen.

Komendantor Reina, šolski skrbnik (provveditore) za naše pokrajine, je iz Trsta premeščen v Palermo. Na njegovo mesto pride iz Bazilikate skrbnik Ambrozij Mondino. Premeščeni bodo tudi razni krajevni šolski nadzorniki (direktori didattici).

Cena beg ubit.

Albanski poslanik pri Jugoslaviji in Češki, ugledni Cena beg, je pred kratkim došel v Prago, da uradno zasede svoje tamošnje mesto. Hodil je v Pragi v neko kavarno. Dne 14. t. m. ga je v tisti kavarni neki albanski dijak ustrelil. Cena beg je na poti u bolnišnico izdihnil. Atentatorja so prijeli. Kakšni razlogi so ga vodili, ni izpovedal.

Rakovski je šel.

Ruska vlada se je udala francoskemu pritisku ter odpoklicala iz Pariza dozdanjega poslanika Rakovskega. Na njegovo mesto pride Dovgalski, dozdanj poslanik v Tokiju ne Japonskem. Francosko časopisje pečalo se je na široko z Rakovskim; pokazalo se je, da imajo boljševiki med francoskimi social-komunisti mnogo prijateljev, ki bi radi z rusko pomočjo priklicali vruga na Francosko. Z druge strani pa groze monarhisti, da bodo sami naredili revolucijo, pokopali republiko in oklicali za kralja vojvodo Giza (Guise). Sedanja vlada ima torej dovolj otepanja na vse strani.

Volile bi rade.

Dne 9. oktobra so imela v Ljubljani ženska društva poseben shod in manifestacijo za žensko volilno pravico. Sprejeta je bila resolucija, v kateri se od vladnih činiteljev zahteva, da naj dajo tudi ženskam pravico voliti poslance v državne zbornice in odbornike v samoupravne zastope (deželno, občino itd.)

Punt v Mehiki.

Zadnja poročila povedo, da je Callesova vlada premagala generala Gomeza in njegove upornike. Gomez in čez 60 oficirjev je bilo ustreljenih.

Japonski škof.

Januar Hayasaka, japonski domačin, je za škofa povišan in bo v Rimu dne 30. t. m. z veliko slovesnostjo v škofa posvečen. To je prvi japonski rojak, ki postane škof katoliške cerkve. Dokaz, da je Cerkev res vesoljna in hoče biti vsem narodom pravična.

Tekma s smrtjo.

Tudi to so v Ameriki poskusili. Sto milj je od Fort Lee do Trentona. V Trentonu je nekega delavca na vrtu popadla strupena kača. Tekel je v bolnišnico, a zdravnik je izjavil, da ga ne more drugače rešiti, kakor da mu vcepi protistrup. Tega pa tam niso imeli. Telefonirali so v živalski vrt pri Fort Lee, naj pošljejo brzo od tam ta protistrup. Zdravnik je rekel, da mora cepiti moža v 6 urah, drugače bo prepozno. Tam so lek pripravili in poslali sla z motociklom na pot. Sredi poti ga je čakal drugi in nadaljeval besno dirko z drugim motociklom do cilja. V petih urah imel je zdravnik cepilo v rokah in cepil bolnika še pravočasno.

Tiha vojska za denar.

Tekmovanje bankirjev in vlomilcev.

Po starem so denar skrivali v kaki nogavici pod blazino. Skopuhi so ga radi zakopali v zemljo ali zazidali v steno. Trgovci in bankirji so imeli močne okovane skrinje z umetnimi ključavnicami. Tudi prve stoječe blagajne v obliki omare so bile iz trdega lesa in okovane z železnimi obroči. Dandanes ne bi v take skrili niti orehov.

Proti napredku vlomilcev zoperstavlja jo hranitelji denarja napredek v izdelovanju močnih blagajen iz jekla. Nato so tatje iznašli jeklene svedre in «prašičjo nogo». S takim orodjem prevrtajo močne jeklene plošče in poberejo denar. Če tako ne gre, porabijo eksplozivne snovi. Obnesel se jim je nitroglicerina, ki brez velikega šuma razrahlja težka železna vrata. Za vrtnanje porabijo kar tam v sobi električni tok, da jim žene svedre.

Bankirji pa spet študirajo, kako bi onemogočili plome. V največjem času rabijo signalne naprave, ki pokličejo varuhe na «lice mesta». Tudi take naprave imajo, ki tatove fotografirajo, da jih je pozneje lažje ujeti.

Skrb ubogega človeštva za denar pa se v najpopolnejši meri razodeva pri angleški državni banki. Le poslušajte.

V Londonu grade novo poslopje največje banke na svetu, to je «Bank of England», v katero se steka angleško bogastvo. Največjo pažnjo posvečajo blagajnam. Že v starem poslopju so bile blagajne iz železobetona in jekla ter obdane z napravo, da bi nepoklicanega obiskovalca blagajne v trenutku zalila voda, nekatere pa so se dale pogrezniti v vodo, ko so bile poslovne ure pri kraju. Te blagajne so imele dvojna jeklena vrata, ki so tehtala okoli 20 ton, torej toliko kot posamezen londonski tramvajski voz. Nove blagajne imajo pa trojne stene iz najtršega jekla. Te stene so neprodorne za vsako rezilno orodje ali svedre. Jeklo se imenuje «tungsten steel» ter je tudi pred acetilskim varilnim aparatom varno. V notranjščini jeklenih sten je vložek, ki je ognja varen in poleg teh je še neka tekočina vmes, ki se razlije, ako je izpostavljena vročini, ter stene ohladi. Tako je poskrbljeno, da v slučaju ognja, četudi bi bile zunanje stene blagajen razbeljene, bi vsebini blagajen vendar nič ne škodilo. Med vojno so imeli v Aleksandriji tako blagajno. Med bombardiranjem se je stavba, v kateri je bila blagajna, vnela in pogorela do tal. V blagajni je bilo nakopičeno neizmerno bogastvo, a radi strašne vročine ni bilo mogoče dva dni doseči blagajne. Ko je požar ponehal, so štirinajst dni kopali predno so prišli do blagajne, tako je bila zakopana v razvalinah. In ko so jo odprli, niso bili vrednostni papirji niti najmanj poškodovani. Nove blagajne v angleški banki so torej varne pred tatovi, ognjem in bombami.

Te nove vrste blagajne se ne dajo navrtati. Letos so nekje v Londonu poskusili vlomiti v tako moderno blagajno, v kateri je bilo vrednosti 70.000 funtov (6 milijonov lir). Privlekli so seboj kakih osem stotov raznega orodja, med katerim je bilo 1000 kubičnih čevljev kistka. «Delali» so šest ur, a v vsem tem času zavrtali le majhno luknjo v zunanjo steno blagajne. Ko so uvideli, da je ves trud zaman, so odšli ter pustili na mestu razno orodje v vrednosti več kot sto funtov (9.000 lir).

Neka banka v Londonu je opremljena z 20.000 celicami, v katere spravljajo bogati meščani svoje dragocenosti. Glavna vrata k tem blagajnam so tako težka, da jih ni mogoče drugače premakniti kot hidravličnim potom (z vodnim tlakom) ter se odpirajo kot kaka veličanska vodna zatvornica. Poleg tega pa je stavba popolnoma izolirana, tako da jo je od vseh strani kakor tudi z viška mogoče nadzorovati in so povsod postavljeni oboroženi stražniki ponoči in podnevi.

Denar je res velik gospod. Eni ga zbirajo in varujejo čez dan, drugi letajo za njim ponoči. Sužnji so oboji.

Spet iznajdba.

V Njujorku so iznašli avtomat za fotografiranje. Lahko se torej sam fotografiraš brez fotografa. Sedeš pred avtomat, v posebno odprtino vržeš novic in koj te obsije močna luč, avtomat pa začne slikati; v 20 sekundah ti naredi 8 različnih fotografij, pri vsaki se lahko drugače postaviš. Potem luč ugasne, čez 7 minut pa ti stroj vrže 8 izgotovljenih fotografij; tedaj lahko izbiraš, na kateri si bolj «lep». Brž, ko je zate luč ugasnila, lahko že pristopi za teboj drugi, vrže novic in se da slikati, med tem ko ti čakaš da gospa mašina izdela tvoje slike.

„Ta je točo naredil.“

Preprosto ljudstvo še dandanes verjame, da kdo «točo naredi» ali iz hudobije, ali po nerodnosti. Poljski veleposestnik Wyrezemski bi bil pred kratkim skoraj postal žrtev razjarjene množice okoliških kmetov, ki so dolžili njegov radio kot vzrok, da je v onem kraju nastala silna nevihta s točo. Kakor hitro je bila nevihta pri kraju, so navalili na hišo ter vanjo vtrli, da bi veleposestnika potolkli. Rešila pa ga je prisotnost duha, kajti, ko je videl, da preti njemu in družini neizogibna smrt, se je on in družina vrgla na tla ter se delala kot da je mrtva. Ko so kmetje prišli, so bili popolnoma prepričani, da so oni mrtvi in sicer, da jih je strela ubila. To jih je tako prestrašilo, da so od groze pozabili na vse drugo ter sami zbežali.

Slaba sreča.

Prva ženska, ki se je hotela proslaviti z zračnim poletom čez Atlantski ocean, je bila Amerikanka Rut Elder, katero je peljal po zraku kapitan Haldeman. Polet se ni posrečil. Na oceanu je odpovedal motor in letalo je moralo sestiti v mrzle valove. Letalca sta imela srečo v nesreči, da ju je našel neki holandski parnik ter ju sprejel na gorko. Ko sta letalo zapustila, se je vnelo in zgorelo.

Korajzen dečko.

V Ameriki naredi zmerom kako novo. Neki sedemnajstletni dijak Vincenc Taylor je brez vednosti pilota skočil odzadaj na aeroplan, zajahal rep in se peljal tako 35 milj daleč. Tako smo časih sedli na soro domačega kmečkega voza, ali se obesili za kakšno kočijo; a voziti po zraku, za to je treba imeti pač krepke živce.

Koliko hiš je v Trstu.

S predmestji vred ima Trst 15.975 hiš (recimo okroglo 16 tisoč). Pri tem ni všteta zgornja okolica, ki spada v tržaško občino. V samem središču mesta je 4332 hiš, v Barkovljah 895, na Kjadinu 874, na Kjarboli zg. 468, na Kolonji 539, na Greti 552, pri Sv. Ivanu (Vrdela) 1823, pri M. Magdaleni Zgornji 1152, Spodnji 817, v Lonjeru 254, v Rocolu 1217, v Rojanu 831, na Škorklji 884, v Škedni 1247. — V tem obsegu nesta je okoli 600 cest in ulic.

MIHEC: Po Vipavskem sva hodila, novo vince pokusila. Šla čez Kras sva drugi dan, sva probirala teran.
JAKEC: Zdaj pa nauk poslušajte in po njem se vsi ravnajte: Kdor ni pameten junak, letošnje ga vrže vznak.

Pijanec ne stori dobrega.

V Sorrentu je pijanec mahal nekemu šoferju, naj ustavi in ga vzame gor. Ta je ustavil in pijanec je prisedel k šoferju. Pijan je omahoval semintja ter se zvalil na krmilo. Voz je krenil v stran, butil ob zid pri cesti, pijanec se je skotalil z voza in storil nesrečno smrt.

OPOMBE.

Si je dobo zapomniti. V Kanadi so imeli katoličani socialni tečaj v mestu Quebec. Na tečaj je prišel tudi svetovnoznani kardinal Mundelein iz Čikaga v Združenih državah. V svojem govoru je med drugim rekel tudi sledeče: «Prišel sem na to zborovanje kot pastir velike škofije v Ameriki. Smatral sem za svojo dolžnost, da obiščem Quebec, ta posvečena tla, ki so bila zibel krščanstva v Ameriki. Tu je trdnjava vere, kajti vi imate vlado, ki ni katoliška samo po imenu. Vi imate nekaj, česar v Združenih državah nimamo: to je vaš vzgojni sistem. Ohranite ga, ko se vam je posrečilo, da ste ga obvarovali pred laičizmom (laičizem pomeni gibanje za izključitev iz šole vsega kar spominja na vero). Tisti, ki niso naše vere, imajo svoje šole in nobeden ni dolžan plačevati dvojnih davkov za vzdrževanje šol, kakor so prisiljeni k temu ameriški katoličani. Amerikanski sistem je pomanjkljiv, ker ne pozna vere in zato tudi ne morale. Čuvajte svoj vzgojni sistem! In še to naj rečem, da se bo v prihodnje velika bitka med krščanstvom in brezboštvo, med kulturo in dekadenco, med Kristusom in Antikristom, bila na šolskem polju.

„Živa cerkev“ brez življenja. Kakor na Češkem in Hrvaškem «narodno», ustanovili so svoj čas v Ameriki verski odpadniki svojo «živo» cerkev. Hoteli so z novo tvorbo seveda udariti katoliško vero in Cerkev. Ker pa ni dovolj, «pogrunatati» novo vero in sezidati novo cerkev, temveč je treba tudi strogo uravnati življenje po veri in storiti svojo dolžnost tudi napram hiši božji (kar pa raznim tustanoviteljem in pristašem novih ver ne diši), zato razne «žive» in «narodne» cerkve hirajo in propadajo, kar jasno dokazuje, da je prava vera in Cerkev samo ena, katoliška.

O «živi» cerkvi pripoveduje angleško časopisje sledeče: «V našo cerkev je prišlo neko nedeljo k službi božji le 15 ljudi. Nekoč pa je v hiši božji izbruhnil požar in novica se je raznesla seveda kaj hitro po vsem kraju. Velika množica «vernikov» je prišla pred cerkev in v globokem snegu so opazovali požar uro za uro. K božji službi jih ni bilo spraviti, požar pa jih je hitro dvignil iz postelje do cerkve. In dotični časopis vprašuje: «Ali naj naše cerkve zapalimo, da bodo ljudje zopet prišli bliže njih?»

Kako je s politiko.

Rimsko vprašanje.

Zadnje tedne se spet živeje piše o «rimskem vprašanju», zato moramo tudi mi čitateljem pojasniti, kaj je rimsko vprašanje, kako je nastalo in kako se rešuje.

Papeževa država

*Nakratko rečeno: rimsko vprašanje je zadeva papeževе neodvisnosti od druge državne oblasti. To neodvisnost so papeži imeli, dokler so imeli svojo lastno državo.

Ko je staro rimsko cesarstvo na pragu srednjega veka opešalo in se počasi razdrlo, je cerkveni poglavar katoličanov po naravnem razvoju stvari dobil vedno večji vpliv na državne zadeve in iz obsežnih cerkvenih posestev se je v tistih razmerah izcimila državna oblast papežev. Cerkevna država je papežem dajala neko samostojnost in neodvisnost v razmerju do drugih držav in to je bilo potrebno. Katoliški narodi sveta hočejo videti v svetem Očetu neodvisnega, vsem pravičnega, vsem dobrohotnega poglavarja. Če bi pa bil papež s svojo osrednjo cerkveno upravo pod oblastjo in nadzorstvom ene same države, bila bi neprestana nevarnost, da dotična vlada pritiska nanj in da skuša njegov duhovni vpliv napeljavati na svoje politične mline. Tako nastane potem lahko med narodi nezaupanje do papeža in povod za razkol ali potuha za razširjenje krivoverstva.

Katoliški narodi morajo imeti gotovost, da je papež pravičen Oče vseh in ne orodje nekaterih; da je vladar, ne pa uradnik. To gotovost so narodi imeli, dokler je imel papež svojo državo.

Konec papeške države.

Po zgodovinskem razvoju je bila Italija vse do zadnjega stoletja razdeljena na več malih držav. Zadnje čase je bil velik kos severne Italije (Lombardija, Benečija) podvržen Avstriji. V Piemontu je bila starodavna država savojske rodbine z glavnim mestom Turinom; tej državi je pripadala tudi Sardinija. Neapelj in Sicilija sta imela spet posebno državo. V sredi Italije pa je bila papeška država. Zraven teh so bile še manjše kneževine.

L. 1848. se je v Piemontu pod načelovanjem Viktorja Emanuela II. in duševnim vodstvom grofa Cavourja (izg. Kavúr) začelo sistematično gibanje, da bi se pod žezlom savojske rodbine združila vsa Italija v eno samo državo. Najprej se je Savoja vrgla proti Avstriji ter jo s pomočjo Napoleona III. vrgla iz Lombardije l. 1859. ter s pomočjo Prusije iz Benečije l. 1866. Prostovoljec Garibaldi je zavzel Sicilijo in Neapelj in začel borbo z juga proti papeški državi. Toda v Rimu je bila močna francoska posadka, ki je uspešno odbijala Garibaldijeve prostovoljske poskuse. Leta 1870. pa je Napoleon III. papeža zapustil,

odpoklical svoje čete in dal Viktorju Emanuelu proste roke. Ta je že poprej l. 1860. zasedel na severu Marke in Umbrijo, zdaj pa je na 20. septembra 1870. vkorakal še v Rim in ga proglasil za glavno mesto italijanske države. Tako je papež zgubil vse. Pustili so mu Vatikan, Lateran in vilo Castelgandolfo.

Garancijski zakon.

Da bomo umeli pravilno vse tedanje dogodke, ne smemo pozabiti, da je v tisti dobi cvetel liberalizem. Ta je po svoji duševnosti nasprotnik močne, vladajoče Cerkev in jo je pripravljen trpeti le kot orodje za svoje lastne namene in načrte. Vrh tega treba pomniti, da je bila italijanska vodilna inteligenca pod vplivom framasonske sekte tako zelo, da malokje tako. Framasonstvo pa gre naravnost za tem, da katoliško Cerkev zbriše s površja zemlje. Te struje so tudi l. 1870. pritiskale na francoskega cesarja Napoleona III., da je papežu odrekel pomoč. Tisto leto so framasoni in liberalci vriskali in javno so njihovi kolovodje proglašali, da je zdaj konec papeštva. Takrat je vladal katoliško cerkev Pij IX. Reklji so: «Pij IX. je zadnji papež». Pa le ni bil zadnji.

Papeštvo ima svoje poslanstvo od Boga in krepko zaslonbo pri vernih katoličanih celega sveta. Je duhovna moč prve vrste, s katero morajo vlade računati. Tudi liberalna vlada l. 1870. je čutila, da treba zaradi sveta papežu dati neko posebno neodvisno stališče. Iz te misli se je rodil takozvani «garancijski zakon» iz l. 1871. (13. maja). Garancijski se imenuje, ker garantira ali jamči papežu neko posebno stališče. Ta zakon pa ima poleg drugega eno bistveno napako: z njim si liberalni parlament osvaja pravico, odmeriti papežu njegov «kot». Če pa sme parlament izdajati zakone o papežu, je s tem javno dokazano, da je papež nesamostojen, da je podložnik države. Naslednji parlament bi spet lahko ta zakon ovrge in naredil poljubno drugega. Že radi tega ni papež mogel in hotel teh zakonov pripoznati.

Papeževa neodvisnost mora biti javno dokumentirana s takimi formalitetami, kakršne odgovarjajo šegam mednarodnega občevarja med neodvisnimi državami. Šele take formalitete (vnanje oblike) morejo dati narodom sveta vtis, da je sveti Oče neodvisen vladar. Jamstvo papeževе neodvisnosti mora imeti torej po formalni strani *mednarodna značaj*. Tega pa ni treba nujno tako umeti, kakor da bi morale n. pr. vse katoliške države podpisati tozadevne diplomatske akte, da bi one tedaj v smislu posebne mednarodne pogodbe jamčile za papeževę neodvisnost. Diplomatični akt se lahko naredi samo med papežem in vlado Italije.

Rimsko vprašanje.

Rimsko vprašanje obstoji torej v tem: kako dobi papež za svojo neodvisnost ga

rancijo mednarodnega značaja, kakor smo jo gori razložili?

To vprašanje teži na Italiji in na Vatikanu. Vatikan si je dozdej pomagal s tem, da je trajno vzdrževal protest proti sedanjemu položaju, v katerega je bil leta 1870. potisnjen. V tem protestu vidijo katoličani sveta voljo sv. Očeta, da noče biti podložnik ene države in se zato ni bati, da bi bil nje služabnik. Vsled tega protesta ne more papež uradno občevariti z italijansko državo in to mu zelo otežuje skrb za cerkvene zadeve v Italiji. On si torej želi v interesu vere in Cerkev, da bi se ta spor že enkrat poravnal.

Pa tudi razne vlade, ki so v teh 60 letih načelovale italijanski kraljevini, so čutile z državnega vidika neprijetnost in škodljivost tega stanja. Že znameniti minister Crispi se je s kardinalom Rampollo zasebno razgovarjal o ti reči. Tudi še po svetovni vojni so nekateri politiki hoteli vzeti vso stvar v roke.

Kakor hitro pa se hoče dati Cerkev, kar je njenega, brž zašumi v framasonskem panju in v prejšnjem liberalnem režimu so nasprotniki vedno znali štrečno zmešati in liberalno javnost nahujskati, da so vsakega ministra prisilili k umiku.

Nova doba.

V italijanskem državnem življenju je nastopila nova doba s prihodom fašizma. Framasonska moč je po fašizmu ponižana, hujskanje javnosti potom liberalnega in socialističnega časopisja je onemogočemo in vlada združuje v Mussolinijevih rokah moč, kakršne še ni imela nobena vlada Italije. Zato je pri mnogih nastalo prepričanje, da je ta vlada poklicana, da reši *rimsko vprašanje*. Pametnim ljudem je jasno, da bi sporazumna rešitev te pekoče zadeve prinesla mnogo koristi na eni strani Cerkvi, na drugi pa tudi italijanski državi.

Polemika.

To poletje se je vršil v sredi versko mrzle Bolonje veličasten katoliški evharistični shod. Z ozirom na uspeho versko manifestacijo so nekateri časniki lahkomišelnost zapisali, da je to dokaz, da je spor med Cerkvijo in državo poravnal. Vatikanški dnevnik «Osservatore Romano» je porabil priliko in proti temu ugotovil, da spor formalno še vedno obstoja v celem obsegu. Senator Gentile je tedaj odgovoril v posebnem članku v «Corriere della Sera», da je pomirjenje med cerkvijo in državo utopijska (nemo-goča reč), ker bi povrnitev juridične neodvisnosti svete stolice, za katero bi bila potrebna mednarodna garancija in intervencija, kršila suverenost italijanske države.

Na članek veljavnega senatorja je odgovoril «Osservatore», da se sprava lahko napravi brez mednarodne intervencije (posredovanja) in garancije. Italija, ki je sama uničila papeževę državo, jo lahko tudi sama spet ustvari, in to vsaj v oni meri, ki je nujno potrebna za garancijo vidne neodvisnosti duševne-

ga vladarja. Nasprotno, to je celo njena dolžnost. Res je sicer, da lahko oni, ki podeli kako stvar, to stvar spet nasilno odvzame, toda na tem svetu ni absolutnih garancij. «Zato naj se pomiri gospod senator, ker mi ne kličemo na pomoč niti drugih držav niti mednarodnih razsodišč. Sveta stolica ne pričakuje razrešitve tega vprašanja od tuje intervencije, marveč od zmisa za pravičnost in poštenost pri italijanskem narodu. Drugim državam bi ne preostajalo drugega, nego v običajni obliki vzeti na znanje to, kar bi napravila Italija v sporazumu s sveto stolico.

Istočasno kot «Corriere d'Italia» je tudi «Popolo d'Italia» prinesel članek o tem vprašanju. V njem Arnaldo Mussolini izreka začudenje, da vatikansko glasilo tako ljubosumno dviga protest in vedno znova opozarja na rimsko vprašanje. Saj tudi v drugih državah ni za Cerkev vse prav in ponekod še slabše. In fašizem je vendar Cerkvi širom Italije povrnil to in ono, kar so bivše framasonske vlade vzele.

Nasproti članku v «Popolo d'Italia» je «Osservatore» spet odgovoril v posebnem članku in poudarja kar smo že zgoraj v članku pojasnili, da mora dvigati protest vsenaprej, dokler ne bo vprašanje rešeno tako, da bo neodvisnost sv. Očeta vidna vsemu svetu. V drugih državah je položaj bistveno drugačen, zato se ne morejo navajati za primero. Nedvomno je zasluga fašizma, da je pogumno spremenil smer cerkvene politike prejšnje framasonske Italije, to pa še nikakor ne pomeni, da bi bil fašizem radi tega upnik Cerkev, kajti kar je bilo povrnjeno, je bilo povrnjeno Bogu, ki ni nikomur dolžnik.

«Osservatore» zaključuje svoj članek z izjavo, da bo spor obstojal vse dotlej, dokler ne bo papež postavljen v položaj popolne svobode in neodvisnosti, ki bo vidna vsemu svetu. Sleherni poskus enostranske rešitve spora je obsojen na neuspeh, ker bi ne našel odobravanja tistega, v katerega rokah so vajeti katoliškega sveta.

Zaključek.

Iz navedene polemike najveljavnejših dnevnikov v Italiji je razvidno: 1. da bi obe strani radi rimsko vprašanje videli rešeno; 2. da se je stališče Vatikana do skrajnosti približalo mejam dopustnega; 3. da se ne more govoriti, da bi bilo rimsko vprašanje rešeno, dokler se ne reši s formalnim sporazumom, kateri bo slovesno sklenjen in razglašen ter vsemu katoliškemu svetu oznanjen po sv. Očetu.

Ljudska pratika

izide tudi letos
z bogato vsebino!

PODLISTEK.

Jindřich Š. Baar Nova maša.

(Prevedel Grušenjka)

Vsak, ki je prišel k njemu, je vprl hotě ali nehote svoje oči vanjo, ki je visela na tako očitnem prostoru; Jonaš pa je vsakemu prijazno in nekam zmagovito razkladal, da slika nima nikake umetniške vrednosti, ampak je le drag spomin, dar nove maše njegovih rojakov; zato jo ima na tem mestu in ne bi se rad nikdar ločil od nje...

Med tem se je na Rakovnem dogodil pomemben prevrat in je pretresel celo občino. Prvo triletnje občinskega odbora se je približalo koncu in so se bližale nove volitve. Opozicionalec Kůhli je kar ohropel od vedne kritike čez stari režim in od neutrudnega kričanja: «Tako ne sme iti več naprej! Naj položi račune, potem izvolimo nove zastopnike!»

Župan Labun se je že naveličal teh klicev in je na kos papirja sestavil račun in ga položil na ogled. A ravno to početje je bilo kamen spotike. Bile so v njem med stroški zapisane še neizplačane pobotnice: «Za lampijone k novi maši, za bengalične luči k novi maši, za sliko k novi maši, za godbo k novi maši, za pevce k novi maši» — kar vrtelo se je v glavi: s stroški v krčmi je znašalo to dobrih štiristo kron.

«Kje imate protokol, a? kje imate dovoljenje, a?» ga je drezal Kůhli. «Rekurz napravim; te postavke se ne smejo dovoliti».

«Saj si tudi ti pil!» se je obregnil župan; ali zastonj.

«Sakra-mokra! Lepe reči smo si s tem nakopali!»

«Sakramiš! Jaz sem na strani Kůhli-hovi. Ničesar ne plačamo!»

«Zaprejo nas in eksekutorja nam pošljejo. Plačati moramo.»

«Naj plača tisti, komur so ti stroški prišli v prid.»

«Tako — ta je modra misel — sram ga bo in plača; pišimo mu!»

A še prej nego občinski urad je pisal Jonašu gospod župnik: «Ljubi gospod sobrat! Vaša nova maša je pustila tukaj temne posledice. Pričakoval sem tega, a sem molčal misleč, da se kaj kmalu rešim svojih vaščanov. Veste, da sem storil, kar je bilo v mojih močeh. Tri stotake sem izdal za pogostitev vseh, ki so prišli na gostijo. Ne pisal bi Vam o tem, ako bi me k temu ne priganjale nesrečne okoliščine. Vaši stariši Vam bodo že pisali o tem; plačati boste morali stroške, ki jih je imela občina z podoknico, katero so Vam priredili vaši rojaki na predvečer nove maše. Najbolje bi bilo, ko bi Vi sami prišli sem. Pričakuje Vas Vaš odkritosrčni sobrat v Kristusu, župnik na Rakovnem.»

Tu i cerkvenik Jonaš je pisal svojemu ljubemu sinu, pa ni štedil črnila in ni izbiral besed, ko je sporočal zahteve občinskega odbora.

Ravno tako je pisal deželni odbor:

«V občinskih računih občine Rakovno se kaže tudi postavka: Dar občine k novi maši veleč. gospoda Vaclava Jonaša — 400 kron. Proti ti postavki so tukaj vloženi ugovori; zato Vas pozivljemo, da bi nam v štirinajstih dneh javili, kakšen dar Vam je občina izročila in kje se ta dar v tem trenutku nahaja.»

Kaplan Jonaš ni odgovoril na nobeno izmed teh pisem in nikomur ničesar povedal; hitro si je napisal pobotnico za potne stroške do podružniških šol, vzel je na davkariji denar, vzel dovoljenje za teden dni in odšel na Rakovno obiskat starše. Ko se je vrnil, je pustil sliko na svojem mestu in se vsakokrat nasmehnil, ko je kdo pogledal nanjo.

«Ta je posebna slika», je rekel tudi meni, ko sem se pred leti seznanil z njim. «Sedem sto kron stane.»

Pogledal sem ga z začudenimi očmi. «Ne verujete? Torej poslušajte —». Prižgal si je cigaro, sedel poleg mene in mi povedal to le povest.

— KONEC —

Kaj nam z dežele pišejo

KATINARA.

Lepa cerkvena slovesnost je bila zopet dne 16. t. m. Naš župni upravitelj, č. g. Hubert Leiler, je bil ta dan slovesno ustoličen za župnika. Slavnostni govor je imel sam g. generalni vikar, mons. Slavec. Občinstva se je nabralo toliko, da je bila cerkev premajhna. Vsa župnija je tekmovala, da pokaže novemu župniku ljubezen in udanost. G. Leiler je tretji katinarski župnik. Naj bi dolgo in plodnosno deloval med nami!

STRMCA pri Postojni.

Dne 9. t. m. smo imeli pri nas lepo cerkveno slovesnost. Po zaslugi vaškega načelnika, gospoda Vidriha, smo dobili h kapelici sv. Antona nov zvon, katerega je blagoslovil preč. gospod dekan iz Postojne. Denar je povečini daroval občje spoštovani gospod Adolf Jurca iz vevlegledne Jurcove družine v Postojni, ob času prevoza svoje hčerkice iz Hrušice v rodbinsko grobnico na postojško pokopališče. Slovesnost se je vršila s sveto mašo, katero je daroval preč. gospod župnik Dominik Janež, ob veliki udeležbi vernikov, med njimi več odličnih oseb iz Postojne. Mali zvon vrh lepe kapele, bo pa ostal časten spomin, na mlado zvenelo življenje, katero je ljubi Bog poklical na neizmerno bolest roditeljev v večnost. Lepo slovesnost je završila mala deklica s sledečimi besedami:

Ko možje bodo nesli življenje zvenelo, za njim boš pošiljal Ti zadnje pozdrave, ostalim pa klical na srca boš milo: molite za dušo Očenaš, Ave!

POVIR.

Povirke pišejo Desetemu bratu v odgovor: Nismo posebno izurjene v pisavi, a vendar smo se odločile, da pobijemo Desetemu bratu laži, ki jih je raznesel o nas povirskih dekletih v 42. številki M. l. Nobena izmed nas ni ostrizena, razen malih deklic. Če je pa slučajno katero videl, ni bila iz naše občine. Nimamo svilenih oblek z nepotrebnimi trakovi in našivi, kakor piše Deseti brat, ampak naše obleke so preproste, okusu in stanu primerno ukrojene. Lakastih čevljev pri nas ni videti. Zlatenine in sličnega lepotečja skoro ne poznamo. Še manj je resnična trditev, da se sramujemo kmečkega stanu in da nosimo srp in motiko v papir zavito na njivo. Me se ne sramujemo vzeti v roke vile, grablje in drugo kmečko orodje ter pokazati, da smo ponosne na ta poklic, za katerega nas je Bog odločil. V nedeljo se pa že smemo bolje napraviti, ko smo med tednom spolnile svojo stanovsko dolžnost. Cerkev sv. Jakoba bomo že pobelili, da bo znotraj in zunaj lepa, do takrat pa naj Deseti brat počaka. Ko pride vnovič v Povir, naj vzame dvojne naočnike in če se tudi kislice napije, naj pazi, kaj govori.

Užaljane.

O. ur. Ker je odgovor tako pogumno in stvarno sestavljen, smo ga priobčili, da dobe tudi naša dekleta priliko povedati svojo. Veseli nas, da morejo Povirke glede sebe zavrniti kritiko Desetega brata. Pripomniti pa moramo, da izkušeni popotnik pri svojem razlaganju v Gorenjski krčmi ni mislil samo na Povir, ali pa na Povir še najmanj. Kar pa zadeva srp in motiko, smo že z druge strani slišali, da se na Krasu tako orodje v časopisni papir zavito nosi skozi Pariz na polje. Ta Pariz kajpak ni Povir, čast Bogu. Tiste, ki so tega škandala krive, ne bojo odprle ust. Našim kmečkim dekletom, ki po stanu in po pameti žive, pa vsa čast!

LOKEV.

Najprej moram povedati, da smo vsi žalostni, ker se bo naš prelepi čine preselil v gornji kraj vasi. Tu se je pozno zvečer zbirala mladina in se vadila vsega slabega in pohujšljivega. Zdaj mislim, da bo tega konec.

Kar se tiče letine, je tako kot drugod. Sena je bilo še precej, otave pa nič. Poletnih pridelkov, žita, koruze, krompirja ni bilo na pol od lani. Jesenskih bo malo, ajde in repe skoraj nič, ker ni vsklila radi suše. Drugega bo na pol od lani.

JURŠIČE pri št. Petru.

V ponedeljek 10. t. m. je zjutraj okrog 7. začelo goret v hiši pri «Pijoku». Vnelo se je skoro gotovo od dimnika. Zaradi hude burje se je ogenj bliskoma razširil in ni bilo mogoče ničesar rešiti. Ogenj je bil velik tudi zato, ker je bilo gospodarsko poslopje največje v naši ubogi vasi. Od ogorkov se je vnela tudi šola, krita z eternitom, toda ogenj so takoj udušili tukajšnji miličniki, ki so se tudi pri hiši zelo potrudili. Ko so prihiteli gasilci iz Knežaka z brizgalno, je bil ogenj kmalu udušen.

KNEŽAK.

Letos so nam precej dobro popravili cesto proti Zagorju, pri Knežkem potoku in tudi proti Šembijam. Sedaj popravljiva občina cesto na Baču, ki je močno potrebna. Samo pravijo, da je zelo drago in to nam ni všeč, da podjetnik iz Bistrice tudi ob nedeljah ukazuje voziti obcestne kamne.

HRIBI na Vrheh.

V petek, 14. oktobra smo izročili materi zemlji Jožeta Hriba, po domače Lovrenca, ki je umrl nepričakovane smrti. Pred poldnem je nesel na polje drugi zajtrk. Ko je hlapec jedel, je Jože Hrib pridno plevel bral. Kar nenadoma zakliče: «Slabo mi je», pade na tla; hlapec, videč nevarnost, teče po sosedo; še pol ure je živel. Domača sinova sta bila na sejni v Sežani; ko sta prišla domov, sta našla očeta mrtvega. Pokojni Jože Hrib je bil velik posestnik, priden gospodar. Bil je 18 let občinski svetovalec na Vrbeh, član štjaškega cerkvenega skladovnega odbora, nekaj časa tudi župan. Kot napreden kmetovalec je bil tudi diplomiran. Zapustil je sinove Kristjana in Ivana, ki sta doma, Jožeta, ki je gostilničar v Sežani, ter hčerko Rozalijo, poročeno s trgovcem g. Ferdinandom Lahom v Štorjah. Pokojnemu Jožetu Hribu, ki je učakal častitljivo starost 78 let, večni mir in pokoj! Cerkevne obrede pokopa je izvršil gospod Ignacij Breitenberger, dekan v Trgu.

RICMANJE.

Govori se, da bosta premeščena od tu na Tridentinsko železniški čuvaj Vid Ortis in žena Klara, o katerih so imeli časniki že priliko večkrat pisati. Vaščani jemljemo to novico z velikim veseljem na znanje. Ako vest odgovarje resnici, smo iz srca hvaležni železniškemu ravnateljstvu. Sicer pa se bomo k stvari še povrnili.

Podpisi.

ŠTJAK.

Pri nas so priredili ples, ne katerem so noreli ko pijanci; zapravili pa so precej denarja. Na eni strani vpijemo o mizeriji, kličejo na pomoč, na drugi strani pa norimo, zapravljamo, obenem mladino pohujšnjemo. Manj plesov in več pameti!

BISTRICA.

Na Mašunu se je zgodila dne 7. t. m. velika nesreča. Direktorju gozdov je bila prestreljena noga in logarju Alojziju Sterletu koleno. Kako se je nesreča mogla zgoditi, ni pojasnjeno.

SENOŽEČE.

Čas je, da se kaj oglasimo iz tega kraja; saj bi ljudje mislili, da smo izumrli, odkar ni pivovarne. Pa vendar še dihamo in čakamo izboljšanja. Res, odkar ni fabrike (pivovarne), je vse bolj mrtvo. Veliko ljudi iz okolice je hodilo delat vanjo. Domačih je hodilo samo par deklet in fantov. Vendar se naši občini in celi okolici močno pozna, da fabrike ni več. Vozili so prej cele voze malca in kavja iz tovarne; tisto je bila imenitna krma za prašiče. Večkrat se je slišalo, da se bo napravila druga tovarna. Tudi razvaline gradu je neki grof kupil, češ da bo sezidal velik hotel. Pa zdaj je vse utihnulo. — Društva so že prej izmrla. Ohranilo se je le tamburaško in Katoliško izobraževalno društvo. Sedaj smo tudi ti dve društvi sami razpustili, ne da bi čakali na opomin, kakor se bere o nekaterih v Malem listu. Fantje se zgubljajo eni v Ameriko, drugi k vojakom. Pred kratkim so bili nabori. Nabralo se je veliko mladeničev in vsi so bili potrjeni.

Z letino so tukaj zadovoljni. Kakor je letos, moramo biti hvaležni Bogu. Žito je bilo izvrstno, krompirja je več kakor lani, tudi repa in ajda je videti precej dobro po nekaterih njivah, nekateri pa so jo že pred enim tednom poželi. Sicer je bila zemlja tudi pri nas celo poletje suha, vendar ni bilo tako hudo kakor so poročali iz nekaterih krajev Krasa in Istre. Vode pri nas ni manjkalo. Zahvaliti se moramo domačemu podežlatu, ki je kazal skrb za vodovode. Ves čas poletne suše so vsi trije vodovodi dobro delali. Zdaj bo še država dala 30 tisoč lir podpore za popravo iztokov in utrditev novega vodovoda. Že skoraj mesec dni dela neko podjetje pri vodovodu, tako da bomo imeli vedno dobro in zdravo studenčnico. — Sadja smo pridelali še precej. Eni so napravili vino (hruškovec), posušili in tudi poprodali, eni več, eni manj. Mnogo posestnikov pridelala kaj malo sadja, ker se ne potrudijo, da bi sadili divjake in jih cepili. Če sami ne znajo, saj se dobi v vasi par izkušenih mož, ki bi jim gotovo radi priskočili na pomoč. Že kake tri zime sem so bili kmetijski poučni tečajji, kjer se lahko sinovi nauče mnogo koristnega. Za sadje imamo

pri nas izvrstno zemljo. Češnje, prvi sad leta, dozore zelo okusne prav tedaj, ko že vipavske pohajajo. Ne bi nam bilo treba kupovati od Vipavk, sami bi lahko prodajali. Nekateri se izgovarjajo: «Kaj bom sadil in cepil, ko mi pa vse pokradejo in polomijo, pa še travo potlačijo in zidove poderejo». Če bi vsi posestniki sadili, bi tega ne bilo, ker bi vsak imel svojega dovolj in bi bilo vsem prav. Pri nas bi se dobro prodalo, ker smo kakor na vratih Trsta. Le znati je treba. Tudi mleko je včasih zaostajalo v naši mlekarni in so ga morali kmetje večkrat obdržati doma. Pa sedaj, ko smo povečali mlekarno in ko pridejo stroji za izdelavanje masla in sira, se bo vse mleko uporabilo. Za to prizadevanje treba izreči priznanje predsedniku mlekarne zadruge.

Gospodarstvo bi seveda še bolj napredovalo, kar ne bi bilo takega pomanjkanja lir. Ta ali oni je prišel v stisko tudi vsled nepredvidnega ravnanja z denarjem, s pijančenjem in podobnim. Sedaj so se nasprotno bolj spametovali. Plesa ni bilo letos nobenega. Tiste dekleta, ki se zaradi plesa niso hotele vpisati v Marijino družbo, utegnejo dolgo čakati na ples. Zdaj ob naborih so se menda naplesale za celo leto. Ker smo že pri tem, naj omenim, da je bila Marijina družba nanovo ustanovljena. Vsa čast vrlim dekletom, ki so prve dale dober zgled! Tudi vsi pametni fantje so lahko ponosni, da ima naša vas v svoji sredi poštenih deklet, ki se prizadevajo za vzorno krščansko življenje. Le pogumno naprej!

ŠMARJE pri Sežani.

Letina je bila tukaj nasplošno slaba. Imeli pa smo dobro kapljico vina; tako je dobro, da človek po njem ozdravi, če je kaj bolan; samo premalo ga je. Drugih pridelkov seveda je pa kaj pičlo; niti seme in delo se ni splačalo. Reči treba, da to poletje ni prineslo kaj prida dohodkov, a skrbi pa veliko. Še zdaj v prvi polovici oktobra burja divja, da bo manj repe in zelja; ko bi bil dež, bi to ali ono še kaj porastlo. Po trgovinah imamo zmeraj dolgove, da nam kar sive lase delajo.

V Šmarjah smo letos imeli pet osmic. Vino je bilo bolj slabotno; zahvaliti se moramo Hermanu Felipčevemu, Pepetu in Angelu Kebrovemu iz Sežane, ki so nam ves čas tako dober sir privražali in dobro harmoniko, da smo vse vino v denar spravili.

Kar se mladine tiče, so nekatere dekleta za ples bolj vnete kakor vsa ostala mladina; rade fante za nos vodijo in starši jih morajo iskati okrog, da jih spravijo spat. Pa molčimo rajde, da ne bo zamere.

TRNOVO-BISTRICA.

Hvaležni smo Malemu listu, da je popisal našega mlekarja. Vse je resnica, kar je povedal. Večino združnih članov ima ta mož za nekake hlapce, ki bi morali biti srečni in zadovoljni, da imamo njega, in molčati na vse. Med njegove grde lastnosti spada surovost, katere smo sili, čeprav smo reveži. Nad reveži ima posebno korajžo. Nikoli ne pozabim, kako je nekaj nahrulil mojo sosedo, ki bi ji moral dati le kratek odgovor. S takim postopanjem nam vedno bolj vsiljuje misel, da smo člani pri mlekarni samo peto kolo. Morali bomo bolj trdno nastopiti. Najprej pa zahtevamo, da se nam dajo potrebna pojasnila na naša vprašanja in da se nam odgovarja, kakor gre ljudem in solastnikom mlekarnice. Če bi ne bilo nas malih kmetov, bi ne bilo mlekarnice in ne mlekarja. Če smo nevedni, naj nas pouči in svetuje, kar je prav. Z njegovo surovostjo pa ne bomo na boljšem ne mi, ne zadruga, ne on sam. Predobri in neumni bi bili, če bi se še nadalje pustili takole obdelovati. Začeli bomo čistiti in bomo počasi izčistili, ker hočemo, kar je prav.

Eden prizadetih.

ZANEMIVOSTI.

Oklopni stražniki.

V Londonu so se tako razpasli vlomilci, da potuje zdaj vsako noč skozi ulice posebni policijski oddelek z 20 oklopnimi avtomobili, katerih stene so neprodorne za strele. Vsak avto ima radioaparata za prejem in odpošiljanje povelj. Posebni električni žarometi obveščajo občinstvo, da vživajo ta vozila izjemno pravico dirjati z brzino 100 km na uro.

Stroj šteje denar.

V angleški državni banki (Bank of England), ki je največji denarni zavod na svetu, imajo tudi stroj na elektriko, s katerim štejejo novce. Stroj prešteva kovinski denar ter odštete svote stresa v vreče. V cni uri prešteje drobiža za 7500 dolarjev.

Jama očakov.

40 kilometrov južno od Jeruzalema med Betlehemom in Bersebo stoji sveto-pisemsko mesto Hebron, znana romarska točka. Tam počivajo v jami Mambrje očaki Abraham, Izak in Jakob z ženami, razen Jakobove žene Rahele, katere grob je ob betlehemski cesti. Nad jama se dviga dandanes. Omarova mošeja, veliko muslimansko in židovsko svetišče. Arabci ne pustijo nikogar vanjo. Pred 600 leti so naredili malo odprtino v skali. Romarji vržejo vanjo molitve Abrahamu. Nekoč je dovolil sultan Abdul Hamid ameriškemu milijardarju, da obišče jama. Amerikanec je prišel v Hebron. A turški vali (glavar) mu je rekel, da ga ne bo nihče spremljal vanjo, ker ima dovoljenje edino za svojo osebo. Razen tega je gosta opozoril, da ga bo zazidal, ker sme v jama, nikjer pa ni napisano, da sme zopet ven. Amerikanec se je tedaj premislil. Šele zdaj po vojni so pričeli Angleži z razkopavanjem dolge vrste jam.

Po čem je lira?

Dne 19. oktobra si dal ali dobil:

Za 100 dinarjev	31.80 L
» 100 čeških kron	54.10 »
» 100 franc. frankov	71.65 »
» 100 švitskih fr	352.— »
» 100 nemških mark	433.50 »
» 100 avstr. šilingov	252.— »
» 1 dolar	18.— »
» 1 angleški funt	88.60 »

Zobozdravnik

dr. Sarđoč D.

ordinira

v Trstu

via M. R. Imbriani 16 III

(Prej via S. Giovanni)

od 9-12 in od 3-7.

MALI OGLASI

DOBER SVET je zlata vreden. Proti slabosti in bolečinam v želodcu in glavi, slabemu teku in prebavi, grenkosti v grlu, zaprtju, uživajte «Gastrin». — Izkušeno sredstvo proti kašlju, prehladu, navadnim pljučnim boleznim, influenci, težkemu dihanju je Prsni sirup. — Proti oslovskemu kašlju je preizkušeno sredstvo Sirup balsamicus. — Uspešno sredstvo proti trganju v udih in kosteh, proti bolečinam in trganju v plečih, v križu, v glavi je «Reumazan» kot tekočina, a «Liniment Lanomentol» kot mazilo. — Za kožne bolezni se rabi z gotovim učinkom — Sentjurjevo mazilo; izvrstno za rane, ture, opekline, odrtine; prepreči prisad, meči in celi. — Odlikovani laboratorij LEKARNA PRI ODREŠENIKU — Bistrica.

ACQUA DELL' ALABARDA.

proti izpadanju las. Vsebuje kinin in je vsled tega posebno priporočljiva proti prehladu in za ojačenje korenin. Stekleniča po 6 lir — se dobiva v lekarni Castellanovich, lastnik F. Bollaffio, Trst, Via Giuliani 42. — V Gorici, Via Carducci 9 pri Fiegel.

GLYKOL CASTELLANOVICH.

Izredno učinkovito brezalkoholno sredstvo proti oslabiljenju živec, spošnemu oslabiljenju teka in za ženske v slučajih nerednosti v čiščenju. Cena steklenič L. 7.50. Za popolno zdravljenje 6 steklenic. Cena L. 42.—, Trst, Via dei Giuliani, 42.

HISA SREDI POSTOJNE, pripravna za obrtnika ali vinotoč, se prodaja; istotam dvovprežen voziček. Več pove lastnik. — Postojna 172.

MLINSKA KAMNA, dva para, ima na prodaj župan cerkev v Avberu. Nahajata se v cerkvenem mlinu v Raši.

VELIKA ZALOGA papirja, papirnatih vrečic. Uvoz in izvoz na vse kraje Po ugodnih cenah. Tvrđka Gastone Dolinar, Trst - Via Ugo Polonio 5.

20 LETNO pošteno dekle, išče inteligentnega mladeniča, poštenega znajca od 24 do 30 let. Naslov pri upravi.

Gospodarstvo

Mussolinijev govor poljedelcem Italije.

V nedeljo 9. t. m. je bila odprta v Rimu žitna razstava in so se delile nagrade posestnikom, ki so se posebno odlikovali v umnem pridelovanju žita. Ob ti priložnosti je Mussolini izrekel velik govor, ki vsebuje marsikaj zanimljivega in zato objavimo nekatere odstavke:

Letina in cene.

Kljub vsem nevarnostim, katerim je bila izložena žitna letina, je letošnja žetev povoljna in dosega okoli 55 milijonov kvintalov ter je sorazmerno povoljnija nego v sosedni Jugoslaviji in najbrže tudi Franciji. Nato je prešel predsednik vlade na vprašanje, ali je sedanja cena žitu po 115 do 120 lir za kvintal povoljna. V l. 1919. je bila 69, l. 1920. 95, l. 1921. 115, l. 1922. 118, l. 1923. 102, l. 1924. 121 lir za kvintal. Samo v dobi največjega padanja vrednosti lire — v l. 1925. in 1926. — je dosegla cena žitu višino 181, oziroma 200 lir. Če se pretvorijo gornje cene, ki so izražene v papirju, v zlato, potem dobimo, da je bila cena žitu l. 1922. — 29, 1923. — 20, 1924. — 21, l. 1925. — 30, l. 1926. — 43 in l. 1927. — 60 lir v zlatu.

Kriza.

Kljub temu je priznal govornik, da niso žitne cene take, da bi dobili kmetovalci vso nagrado za svoj trud, in to v dveh ozirih: a) glede stroškov, ki so jih imeli, in b) radi tega, ker je letina bila slabša, nego se je pričakovalo. Treba je priznati, da je bila kriza, in sicer težka kriza, ki je v zvezi z revalutacijo lire. Režim prevzema za njo vso odgovornost. Treba je pripomniti, da ni nobena dežela ustala svojega denarja na oni nižini, kamor ga je bila spravila špekulacija. Kot vse druge zapadne države je tudi Italija spravila najprej liro na dostojno višino ter je potem ustalila. Seveda se je to občutilo, toda nesorazmerno večja bi bila škoda, če bi bila lira isto vrto-glavo pot kot marka ob svojem času.

V vseh državah, kjer se je izvršila delna revalutacija denarja, je trpelo od tega najprej poljedelstvo. Ne samo v Italiji, temveč povsod. Na tem mestu je navedel govornik pritožbe francoskih poljedelcev ob času revalutacije franka in je dodal: «Torej če fašistovska Italija joče, se druge dežele ne smejejo».

Ukrepi.

Čim se je kriza spoznala, je sledil takoj nastop vlade, da se ublaži. Ukrepi za pomoč kmetijstvu so bili: a) znižanje mezd, b) znižanje cen gnojilom; c) ureditev agrarnega kredita; d) znižanje pristojbin in davkov, ki se plačujejo državi in ki niso dosegali v celoti pol milijarde lir; e) pravična poravnava sporov radi agrarnih najemnin.

Trdim — je nadaljeval načelnik vlade — pred celo državo, da je storila fašistovska vlada v poletnih mesecih l. 1927. več za italijansko poljedelstvo, nego so storile vse druge vlade v petdesetih letih.

Kje se nahaja sedaj kriza? Prepričan sem, da je vrhunec že za nami.

Žitna bitka se ne more dobiti v enem samem letu. Toda možnost zmage je tu in nihče ne dvomi več o tem. Treba pa je, da se pridelovanje žita posploši, da se goji intenzivno povsod, kjer je to možno. Globoko sem prepričan, da more italijansko poljedelstvo še mnogo napredovati.

Ta stara italijanska zemlja lahko da kruh svojim sedanjim in bodočim sinovom če bodo ljudje v njej znali združevati sledeče elemente: sonce, vodo, delo in znanost.

Sklep govora.

Mussolini je svoj govor zaključil z znamenito izjavo, ki bo vsakemu prijatelju kmetijstva všeč:

«S čedalje bolj odločnim prepričanjem o neodklonljivi potrebi politike, ki je pretežno in sistematično usmerjena napram razvoju kmetijskega gospodarstva v državi, proglašam v imenu kralja prvo žitno razstavo za otvorjeno».

Po govoru je predsednik vlade razdelil 45 posestnikom državno nagrado za uspešno pridelovanje žita. Nadaljni trije so dobili nagrado, katero je naklonila Lombardska hranilnica.

Zdaj je čas.

Še dandanes je večina naših sadjarjev mnenja, da se sadno drevje s pridom sadi samo spomladi. Mnogoletne izkušnje drugih, v sadjarstvu naprednejših krajev pač jasno pričajo, da ima jesenska saditev velike prednosti pred spomladno. Oglejmo si jih nekoliko!

V jeseni posajeno sadno drevo se mnogo laže in hitreje priraste nego spomladi sajeno, zlasti, ker se spomladi sadi navadno prepozno. V jeseni posajeno drevo spomladi že krepko odganja in zeleni, ko drugo šele sade. Preden spomladi posajeno drevo začne odganjati ima jesensko že lepo omladje. Še večja pa je razlika na jesen prvega leta. Drevo, ki je bilo posajeno prejšnje jesen, ima dolge krepke poganjke in se mu presajanje skoro prav nič ne pozna. Ono pa, ki je bilo posajeno spomladi, včasih komaj ozeleni, ali pa naredi prvo leto ped dolge poganjke. V ugodnem slučaju pridobimo z jesensko saditvijo eno leto, kajti jeseni posajeno drevo zraste že prvo leto toliko, kakor spomladi posajeno šele drugo leto.

To bi bila torej prva in najvažnejša prednost jesenske saditve. So pa še druge. Posebno ugodnost imajo oni, ki naročajo drevje iz drevesnice. V jeseni dobe sorte, ki jih žele in pa izbrano prvovrstno drevje. Ker imajo drevesnice še vse skupaj, lahko izbirajo po mili volji. Spomladi je pa to precej drugače, zlasti ako naročamo drevje pozno. Takrat dobimo izbirek, ki je ostal od jesenske in zgodnje spomladne prodaje. Tudi pri razpošiljanju je drevje v jeseni manj v nevarnosti nego spomladi, ker je na jesen hladnejše in bolj vlažno nego pozno na pomlad. Navadno imamo v jeseni tudi več časa nego spomladi, ko so polne roke raznih drugih nujnih del. Prav zato se pa spomladna saditev tako rada odlašča, da je naposled vse zamujeno in drevje propade popolnoma.

Jeseni začnemo saditi lahko takoj proti koncu oktobra in nadaljujemo tja do srede novembra, kakor je pač vreme. *Z drevja, ki ga mislimo presaditi, moramo listje osmukati, preden ga izkopljemo.* Drevesnice to opravijo same. Silno napačno bi bilo, ko bi presajali drevo zeleno. Take sadike bi se skoro gotovo posušile, ker bi listje neprestano izhlapevalo vodo, ki je pa korenine še ne bi mogle nadomeščati. Sicer pa med jesensko in spomladno saditvijo ni druge razlike, nego ta, da *jesen vrhov ne obrežemo, ampak počakamo s tem delom do spomladi.*

Saditi smemo samo v lepem vremenu, ko je zemlja toliko osušena, da se lahko obdeluje. V premokro ali celo zmrzlo zemljo posajeno drevo bo slabo uspevalo.

Jesenska saditev sadnega drevja ni za prav mrzle kraje, kjer se zima zgodaj začne in tudi ne za kraje, kjer je prav težka in zmrzla zemlja. Prav tako jesensko presajanje ne ugaja vsem sadnim plemenom enako. Najmanj občutljive so v tem oziru jablane in hruške. Košičasto sadje, zlasti breskve in marelice, pa presajamo rajši na pomlad. Isto velja tudi za pritlično drevje.

Naša pošta.

Kavaliči pri Sv. Anton. Taki dopisi niso primerni. Vse preveč osebno in opravljivo.

Tipografia Fratelli Mosettig — Trieste.

Kje pa vi kupujete obutev?

Najboljšo čevljarnico v Trstu ima

Matija Pahor

Trst — Via Arcata 19 — Trst

LASTNA IZDELOVALNICA

Čevlji delani samo na roko

Tvrda znana po vseh podzemskih sejnih.

Velika izbiera.

Prijazna postrežba — Zmerne cene.

Podpirajte tiste trgovce,
podjetnike in profesionalce,
ki oglašajo v Malem listu!

PRILIKA!!

PLUGI slovite češke tovarne popolni z vozičkom na dveh kolesih, z rezervnim lemežem.

št. 5	tehta 70 kg.	L. 310.—
" 7	" 84 "	" 340.—
" 8	" 94 "	" 390.—
" 10	" 125 "	" 500.—

BRANE, lahke in težke na 2 in 3 oddelke, nacionalne in inozemske.

Mlini in Stiskalnice za jabolka

Vrči za Mleko i. t. d. i. t. d. Dobavljajo se katerikoli poljedelski stroji.

Ing. Righi & Vidovich
Trst, Piazza Goldoni št. 10.

Primarij kirurg sanatorija
Villa S. Giusto in občinske
bolnišnice v GORICI

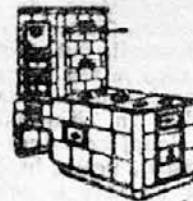
Dr. Lojze Sussig,

prej asistent na dunajski vseučiliščni kliniki profesorja Hohenegga, sprejema vsak delavnik od 2-3 popoldne Corso Verdi 21, II. Telefon šte. 196.

Andrej Purić

TRST

Via Media št. 6

Kovaški

mojster

IZVRŠUJE vsakovrstna stavbena dela, železne ograje in omrežja - akošnja izvršitev - Stedilniki vseh vrst - Izdeluje tudi železne roletes. Poprave spopolnitve

Jakob Bevc

urarna in zlatarna

TRST, Campo S. Giacomo št. 5

ZLATO kupuje v vsaki množini po najvišjih cenah.

KRONE plačuje više kot vsi drugi. ZALOGA raznovrstnih ur in zlatenine.

ZOBOZDRAVNIK

Dr. L. Mermolja

sprejema

V GORICI

na Travniku št. 5 II.

Röntgenološki

zavod

PRIMARIJA

dr. A. de Fiori

v GORICI

Corso Vittorio Emanuele III. 14.

Sprejema od 9-12 in od 2-4.

PLJUČNE BOLEZNI

Dott. CERRETTI

Radiologični kabinet je opt:

v Vidmu: Via del Sale 15 (vse dni)

v Gorici: Via Barzellini 3 (ob sredah in petkih ob pop. urah).

Čevljarnica FORCESSIN

odlikovana v Parizu in Genovi 1924.
z veliko premijo, diplomom in zlato svetinjo

Trst — via Caprin 5 pri Sv. Jakobu — Trst

Le k Forcessinu vsi hité,
da si obužejo nogé.

On šiva trdno in močno,
pa elegantno in lepó.

Ko pa račun vam naredi,
se vam celo poceni zdi.